

bnt katsaus pankki- ja
finanssioikeudesta
Baltian maat (Latvia, Liettua, Viro)
2014/15

Sisällysluettelo

Johdanto	3
----------------	---

Pankki- ja finanssioikeus Virossa

A. Viitekehyksen edellytykset	4
B. Tilit ja rahoitustapahtumat	5
C. Luotot ja vakuudet	6
D. Pääomamarkkinaoikeus	10

Pankki- ja finanssioikeus Latviassa

A. Viitekehyksen edellytykset	13
B. Tilit ja rahoitustapahtumat	14
C. Luotot ja vakuudet	15
D. Pääomamarkkinaoikeus	18

Pankki- ja finanssioikeus Liettuaassa

A. Viitekehyksen edellytykset	20
B. Tilit ja rahoitustapahtumat	21
C. Luotot ja vakuudet	22
D. Pääomamarkkinaoikeus	27

bnt yhteystiedot	29
------------------------	----

Johdanto

Finanssikriisiä seuranneiden viiden vuoden aikana Baltian maiden rahoitussektori on käynyt läpi rakennemuutoksen. Sääntelyn rakenne on muuttunut, kun EU-standardeja on otettu käyttöön. Silti sektori on pysynyt pirstoutuneena monella saralla, joilla on vaikutusta rahoituslaitoksiin. Tämä bnt:n katsaus antaa yleiskuvan tärkeimmistä olennaisista alueista, kun puhutaan pankkitoimintaan ja rahoitusalaan liittyvistä oikeuksista, ottaen huomioon lakimiehien kokemus heidän neuvoessaan rahoituslaitoksia.

Tämä katsaus vastaa siihen, mitkä tekijät vaikuttavat liiketoiminnan harjoittamiseen Baltian maissa. bnt on ollut läsnä kaikilla näillä markkinoilla jo yli kymmenen vuotta ja pystyy näin ollen tarjoamaan paikallisen näkökulman sekä tietoa näiden maiden lainsäädännöstä ja lainkäyttövallasta. bnt:n katsaus ”Banking and Finance Law Baltic States” tarjoaa aloituspisteen yrityksille, jotka ovat tai aikovat olla aktiivisia tällä alueella. Osoitteesta www.bnt.eu löydätte kaikki bnt:n kansainväliset ajankohtaiset katsaukset.

Viron pankki- ja finanssioikeus

A. Viitekehyksen edellytykset

I. Pankkijärjestelmä

Pankkiala muodostuu Viron yleispankeista sekä ulkomaisten luottolaitosten sivuliikkeistä ja edustajista. Tallinnassa sijaitseva Keskuspankki, Eesti Pank (www.bankofestonia.info), määrittää rahapolitiikan ja avustaa finanssivalvontaa pankkien toiminnan valvomisessa. Eesti Pank on itsenäinen valtion laitos. Sillä on velvollisuus raportoida Viron parlamentille. Kuitenkaan se ei ole parlamentin eikä minkään muunkaan instituution alainen. Ainoastaan Euroopan keskuspankki voi antaa sille määräyksiä. Parlamentti nimittää pankkivaltuuston, joka on riippumaton tehtävissään. Valtuustoon kuuluvat puheenjohtaja ja seitsemän muuta jäsentä, joiden toimikausi on viisi vuotta. Parlamentti nimittää puheenjohtajan presidentin ehdotuksesta. Parlamentti nimittää myös muut jäsenet, mutta nämä puheenjohtajan esityksestä.

II. Pankkien valvonta

Pankkien valvonta kuuluu yhdistetyn valvonnan alaan, jonka osana on myös vakuutus- ja arvopaperimarkkinoiden valvonta. Valvova elin on itsenäisesti toimiva Finanssivalvonta (www.fi.ee), joka tekee yhteistyötä Eesti Pankin kanssa.

Finanssivalvonnalla on laajat tiedonsaantioikeudet. Tiedonlähteinä toimivat ennen kaikkea Eesti Pank sekä valtiovarainministeriö. Finanssivalvonta on velvollinen tarjoamaan tietoa valtiovarainministeriölle. Salassa pidettävän tiedon välittäminen on mahdollista, jos valtiolta suorittaa tutkintaa tai jos meneillä on tarkastustoimenpiteitä.

Finanssivalvonta on valtuutettu julkaisemaan ohjesääntöjä ja kannanottoja. Se myöntää luvan perustaa pankkeja ja harjoittaa pankkitoimintaa, kunhan luottolaitostoiminnasta annetun lain mukaiset edellytykset täyttyvät, mukaan lukien 5 miljoonan euron pääoma sekä johdon luotettavuus. Edustustoimiston avaamiseen ei ole erikseen olemassa mitään yleisiä lupavaatimuksia. Tällaisen toimiston voi avata ilman lupaa Finanssivalvonnalta,

kunhan sillä on liiketoimintasuunnitelma, Virossa toimivaltainen asianajaja, sekä todiste edustetun yrityksen olemassaolosta kotimaassa. Pankin yhtiöjärjestys ja osoite tai muu yhteystieto tulee kirjata Finanssivalvontaan. Edustustoimisto ei voi harjoittaa liiketoimintaa, vaan sitä varten pitää perustaa itsenäinen sivuliike, johon tarvitaan lupa Finanssivalvonnalta.

Hakemukset tulee jättää luottolaitostoiminnasta annetun lain mukaisesti. Finanssivalvonta käsittelee hakemuksen ja antaa siitä päätöksen kuuden kuukauden sisällä kaikkien tarvittavien asiakirjojen jättämisestä.

B. Tilit ja rahoitustapahtumat

I. Tilit

Pankkitilin voi avata säästö-, käyttö- tai muuna tilinä ja eri valuutoilla. Velvoiteoikeudellisiin sopimusehtoihin tilinhoitosopimuksessa kuuluvat tilin omistajan oikeus antaa ohjeita ja asettaa velvollisuuksia tilinhoitajalle. Näihin sisältyy velvollisuus maksaa korkoa talletuksille ja ylläpitää luottamuksellisuutta. Lisäksi edellytetään, että toiminta dokumentoidaan. Näistä säännöistä ei saa poiketa asiakkaan haitaksi.

Luottolaitostoiminnasta annetun lain sekä rahanpesun ja terroristien rahoittamisen estämisestä annetun lain (rahanpesulaki) kattavien säännöksiin kohteena on rahan kanssa toimiminen yleisesti. Rahanpesulakia sovelletaan kaikissa palveluissa, joilla on edes etäisesti jotain tekemistä rahan kanssa. Pankkien ohella näihin kuuluvat vedonlyöntilaitokset, valuutanvaihtotoimistot, kuten myös kaupan ja kiinteistökaupan alalla toimivat asianajajat, notaarit ja lakipalveluiden toimittajat. Läpinäkyvyyden edistämiseksi rahanpesulaki sisältää asianmukaisia huolellisuusvaatimuksia. Näitä ovat asiakkaan tunnistautuminen, tiedon hankkiminen liikesuhteesta sekä rahansiirtojen tarkoituksesta ja luonteesta. Valvovalle virastolle on ilmoitettava rahaliikenteestä, joka viittaa rahanpesuun.

Sopimussuhteen päätyttyäkin jatkuva velvollisuus pitää pankkisalaisuus voidaan kumota tiedonantovelvollisuuden nojalla. Julkinen tai kolmansien tavoitettavissa oleva tieto ei ole pankkisalaisuuden alaista. Suojeltu tieto voidaan luovuttaa kolmansille, jos henkilö, jota tieto koskee, antaa kirjallisen

suostumuksensa. Valtion vaatimuksesta pankin tulee luovuttaa sille tietonsa. Pankkisalaisuuden rikkominen aiheuttaa pankille vahingonkorvausvastuun.

II. Rahoitustapahtumat

Rahoitustapahtumat suoritetaan Eesti Pankin määräysten mukaisesti. Maksuvälineiden sääntelyyn kuuluvat tilisiirrot, elektroniset maksut sekä osallisten vastuu. Maksutavan määrää pankkien, palveluntarjoajan ja asiakkaan välinen sopimus.

Eesti Pank operoi TARGET2-Eesti interbank maksujärjestelmää, jossa toteutetaan samanaikaisia suorituksia ylikansallisissa pikamaksuissa. ESTA:n yhdistyminen SEPA:aan helmikuussa 2014, johti ESTA:n sulkemiseen, minkä takia pankkien tulee nykyään itse valita palveluntarjoaja.

C. Luotot ja vakuudet

I. Luottomuodot

Viron yksityisoikeus erottaa laina-, luotto- sekä kulutusluottosopimukset toisistaan.

Lainasopimuksessa lainanantaja lainaa tietyn summan rahaa lainaantajalle, ja lainaaja ryhtyy maksamaan saman summan rahaa takaisin. Luottosopimukset ovat käsitteeltään laajempia kuin lainasopimukset. Sen alaan kuuluvat kaikki sopimukset, joiden osana annetaan maksettua luottoa toiselle henkilölle. Luottosopimusten käsite ei kata lainasopimuksia, joissa lainanottaja ei maksa korkoa. Lainasopimuksen ehdot pätevät myös luottosopimuksissa.

Kahden kuukauden irtisanomisaikaa sovelletaan lainasopimuksessa, jos se on tehty täsmentämättömälle ajanjaksolle taikka sitä ei mainita ollenkaan sopimuksessa.

Korkoa maksetaan aina lainoille, jotka on tarkoitettu liiketoimintaan. Muiden kuin kaupallisten lainojen korkotasoa määrätty osapuolien sopimuksen mukaisesti. Jos ei ole sopimuksenmukaista ehtoa korkotasosta, määrätty se yleensä samankaltaisten lainojen mukaan. Laki ei määrää kiinteitä korkotasoja, vaan se vaatii, että korkotasojen tulee seurata Euroopan keskuspankin asettamia ohjauskorkoja. Eesti Pankin korkotasot tulee

vahvistaa ajallaan ja julkaista asianmukaisesti. Luotonvälityssopimukset vaativat tiettyjä menettelyjä. Ensinnäkin tällaisen sopimuksen tulee olla kirjallinen. Edelleen luotonvälityssopimuksen ja luottihakemuksen tulee olla vähintään kahdessa eri asiakirjassa. Näiden säännösten laiminlyöminen johtaa sopimuksen pätemättömyyteen.

Laissa on yksityiskohtaisia määräyksiä kulutusluoton myöntämisestä ja välittämisestä, muun taloudellisen avun tarjoamisesta ja tilinylityksistä kuluttajille (luonnolliset henkilöt, jotka eivät harjoita itsenäistä taloudellista liiketoimintaa). Jos kirjallista muotoa ei käytetä tai jos tiedonantovelvollisuuksia ei täytetä, on kulutusluottosopimus pätemätön. Joissain tapauksissa se voi kuitenkin tulla päteväksi jos kuluttaja vastaanottaa asianmukaisen sopimuksen. Jos sopimuksessa ei ole tietoa korkotasosta, sovelletaan lakimääräistä korkotasoa. Osapuolet eivät voi sopia velan takaisinmaksun laiminlyönnille lakimääräisen korkotason ylittävää korkoa. Kuluttaja voi vetäytyä sopimuksesta seitsemän päivän kuluessa ilmoituksesta nosto-oikeuteen, mutta ei myöhemmin kuin vuoden kuluessa sopimuksen hyväksymisestä. Hänen tulee maksaa luotto takaisin kahden viikon sisällä.

Kuluttaja voi vetäytyä myös myyntisopimuksesta, joka on taloudellisesti linkitetty kulutusluottosopimukseen. Luotto voidaan maksaa milloin tahansa takaisin, kun taas korkoa tai hyvitystä eräpäivään saakka ei makseta. Jos kyseessä on linkitetty sopimukset, kuluttaja voi vastustaa velkoja, jotka ovat syntyneet myyntisopimuksesta. Velkoja voi peruuttaa sopimuksen, jos kuluttaja on kokonaan tai osittain myöhässä maksanut kolme peräkkäistä maksua, ja kahden viikon määräaika on kulunut umpeen siitä, kun velkoja on lähettänyt varoituksen. Tehottomia sopimusten sopimusehtoja ovat sellaiset, jotka poikkeavat lakisääteisestä kuluttajansuojasta kuluttajan haitaksi.

Leasingia voivat harjoittaa pankit sekä leasing-yritykset. Laki määrittelee leasing-sopimuksen niin, että liisaaja hankkii liisattavan esineen ja luovuttaa tämän kolmannelle osapuolelle, joka käyttää esinettä ja maksaa leasing-maksuja. Riski esineen vahingoittumisesta tai hukkumisesta siirtyy kolmannelle osapuolelle esineen luovutuksen yhteydessä. Hänellä on myös oikeus vaatia takuuta valmistajalta. Vaatimukset liisaajaa

kohtaan ovat mahdollisia vain, jos tämä oli itse valinnut leasingin kohteena olevan esineen tai kolmas osapuoli on luonnollinen henkilö ja liisaajalla oli kohtuullinen tieto esineestä. Jos ostosopimuksesta vetäydytään tai leasingin kohteena oleva esine häviää, kumpikin sopimuksen osapuoli voi päättää sopimuksen ilman varoitusta.

II. Vakuudet

Tärkeimpänä vakuutena pidetään kiinnitystä, joka syntyy notaarin todistamalla sopimus oikeaksi ja rekisteröimällä se maarekisteriin. Kiinnitys on itsenäinen kokonaisuus ja on tämän takia voimassa riippumatta olemassaolevasta vaatimuksesta.

Tästä syystä kiinnityksen erillinen siirto sekä vakuusvaatimus ovat mahdollisia. Kiinnitystä voi hakea myös omaisuuden omistajan hyväksi. Toimivaltaisessa tuomioistuimessa velkojan vaatimuksesta kiinnityksen täytäntöönpano tulee voimaan, jos velallinen ei pysty suorittamaan veloitteitaan. Tämä tapahtuu ulosottona tai pakkotäytäntöönpanona. Takaisinsaannit veloitteisiin täytetään siinä järjestyksessä, jossa ne ovat syntyneet. Etuoikeusjärjestyksen määräävät periaatteet tulevat sovellettaviksi.

Panttioikeus syntyy, kun osapuolien välillä solmitaan sopimus sekä tavara on siirtynyt pantinsaajalle. Pantinsaaja saa käyttää pantattua esinettä vain, jos panttaaja on antanut tähän suostumuksensa. Pantinsaajalla on vastuu säilyttää panttia omalla kustannuksellaan. Jos panttiesineen arvo ylittää 50 euroa, pitää panttaussopimus tehdä kirjallisesti. Useamman pantin hallussapitosopimuksen tekeminen on mahdotonta. Jos omaisuuteen on liitetty useampia vakuusoikeuksia, oikeuksien hierarkia määräytyy etuoikeusperiaatteiden mukaan, jolloin ajallisesti ensimmäinen vaatimus saa etusijan. Panttioikeus lakkaa, jos panttiesine katoaa tai jos pantinsaaja saavuttaa omaisuuden omistajuuden.

Panttioikeudella on osansa pankkien toiminnassa vain suhteessa vakuuksiin. Mainittakoon, että osakepanttaus julkisen osakeyhtiön osakkeilla on mahdollista vain, jos notaari vahvistaa panttauksen ja yhtiön hallintoneuvostolle on ilmoitettu panttauksesta. Rekisteröity vakuusoikeus irtaimistoon voidaan luoda

kaikille esineille, jotka ovat julkisessa rekisterissä. Nämä ovat siis esineitä, joilla on kaupallista arvoa tai niihin kiinnittyy immateriaalioikeuksia. Esineen panttaus kirjataan kyseessä olevaan rekisteriin riippuen siitä, minkä tyyppinen esine on kyseessä, esimerkiksi yritys kiinnitysrekisteriä sekä moottoriajoneuvo-, alus- ja ilma-alusrekisteriä ylläpidetään julkisina rekistereinä. Panttioikeuden kohteena oleva esine jää panttaajan haltuun.

Yrityskiinnitys (commercial pledge) on tärkeä käytännön väline. Se luodaan yhtiön kaikelle olemassa olevalle ja tulevalle siirrettävälle varallisuudelle, johon sisältyy myös siirrettävät ja tulevat vaatimukset kolmansia osapuolia kohtaan. Yrityskiinnityksen tekemiseksi vaaditaan rekisteröintiä ja notaarin oikeaksi todistamaa sopimusta. Pantin olemassa olo ei ole riippuvainen vaatimuksesta, vaan se voidaan luoda myös teoreettiseksi vakuuden välineeksi. Jos panttaaja hävittää pantattua tavaraa tavallisen kaupankäynnin osana, panttioikeus tähän tiettyyn esineeseen lakkaa, paitsi jos sen katsotaan olevan huomattava osa omaisuudesta. Samaa sovelletaan kolmannen osapuolen vilpittömässä mielessä tehtyihin hankintoihin.

Myös omistuksenpidätys on käytössä vakuusmuotona. Omistuksenpidätyksen täytäntöönpano tapahtuu velkojan toimesta, kun taas kyseessä oleva esine myydään julkisessa huutokaupassa. Huutokaupan voi pitää kuukauden päästä siitä, kun velalliselle on ilmoitettu huutokaupan pitämisestä.

Takausvastuu syntyy solmimalla takaussopimus. Tällaisella sopimuksella takaaja velvoittautuu velvollisen sitoumuksiin. Takauksen voi antaa veloille ja muille velvoitteille. Takaus on täydentävä keino riippuen siitä, millaisia veloitteita veloitettulla on. Takausvastuun voi sitoa tulevaan veloitteeseen vain, jos veloitteen kohde on riittävästi määritelty. Jos takaajana on kuluttaja, sekä veloitteen että takauksen summan pitää olla päätetty. Jos näitä säännöksiä ei noudateta, on takaussopimus pätemätön. Kuluttajatakaussopimuksen tulee olla kirjallinen. Menettelysääntöjen rikkominen sekä takausehtojen noudattamatta jättäminen johtaisivat yleensä sopimuksen pätemättömyyteen. Tämä tila voi korjaantua, jos osapuolet virheistä huolimatta noudattavat sopimusta, niin kuin se olisi ollut pätevä. Teoriassa veloitettu ja takaaja ovat tasavertaisesti

vastuussa, paitsi jos oikeudesta turvautua jomman kumman velvoittautumiseen on erityisesti sovittu. Tällaisessa tapauksessa velkoja voi turvautua oikeustoimiin velallista vastaan, ja vain jos tämä ei johda tuloksiin, kääntyä takaajan puoleen. Velkojalla on tiedonantovelvollisuus takaajalle koskien velallisen velvoitteiden täyttymistä.

Takaaja voi vastustaa velkojaa yhtä laajasti kuin velallinen. Tämä ei kuitenkaan päde tilanteissa, jotka ovat luonteeltaan hyvin henkilökohtaisia, jolloin ne voivat olla olemassa vain velallisella. Takaajalla on regressio-oikeus velallista kohtaan siltä osalta, miltä takaus tuli voimaan velkojaa kohtaan. Jos takaussopimus on toistaiseksi tulevia velvoitteita varten, takaaja voi päättää sopimuksen milloin tahansa. Määräaikaiset takaussopimukset päättyvät määräajan umpeuduttua. Muuten takausvastuu jatkuu, kunnes velvoite on täytetty tai se vanhentuu. Arvopaperina käytössä on myös takuu (guarantee). Kuluttaja ei voi antaa takuulupausta. Tämä johtuu siitä, että se olisi kuluttajansuojan vastaista, koska takuun maksajalla on rajoitetummat mahdollisuudet kieltäytyä maksamasta kuin takaajalla. Takuun maksaja voi kieltäytyä maksamasta velkojille vain, jos kieltäytyminen pohjautuu takuusopimukseen. Takuu on itsenäinen kokonaisuus ja sen olemassaolo on riippumaton siihen kohdistuvasta vaatimuksesta. Takuun velvoittama henkilö voi vastustaa velkojan vaatimusta vain, jos takuusopimuksessa on tästä erityisesti sovittu.

D. Pääomamarkkinaoikeus

I. Arvopaperioikeus

Tallinnan pörssi on Viron ainoa arvopaperipörssi. Arvopaperimarkkinalaki ja laki arvopaperien rekisteröimisestä sääntelevät pörssimarkkinoita, sijoitustoimintaa, arvopaperikauppaa sekä kaupallisesti toimivien yritysten toimintaa, sijoittajien suojelua, arvopaperien liikkeelle laskemista ja rekisteröintiä. Tämän lisäksi noudatetaan valtiovarainministeriön antamia asetuksia.

Vakuusrekisteri hoitaa arvopaperikauppojen hallinnoimisen sekä kauppojen selvitykset. Finanssivalvonta valvoo valuuttamarkkinoita. Toisin kuin Latviassa ja Liettuassa, lain soveltamisalueeseen kuuluvat talletustakuu-, sijoitus- ja eläkerahastot.

Arvopaperimarkkinalaki sisältää sopimusehdot säännellyille markkinoille sekä ylipäätään sääntelee arvopapereitten ostoa ja myyntiä. Tallinnan pörssin säännöt asettavat edellytykset sille, milloin pääsee käymään kauppaa Tallinnan pörssissä.

Markkinat on jaettu neljään listaan.

- 1) päälista
- 2) toissijainen lista
- 3) velkakirjalista
- 4) rahastoluettelo

Tallinnan pörssin listauselin tekee päätöksen siitä, listaako se yhtiön vai. Päätös pitää tehdä kolmen kuukauden aikana, joka alkaa listausprosessin aloittamisesta. Prosessi alkaa jättämällä hakemuksen asiakirjat. Näihin sisältyvät esimerkiksi ote kaupparekisteristä ja pörssin sääntöjen tunnustaminen.

Ulkomaisten hakijoiden tulee kohdata lisävelvoitteet:

- antaa tiedonanto kaikesta liiketoiminnasta viimeisen kolmen vuoden ajalta;
- antaa Tallinnan pörssille tietoa liiketoiminnastaan;
- jos hakija on listattu jossakin toisessa pörssissä, hänen tulee antaa tietoa siitä pörssistä;
- tarjota vähintään yksi maksava edustaja, joka on rahoitus- tai luottolaitos Virossa.

Vaihtoonotto pörssimarkkinoille on mahdollista jo ennen lopullista listausta ennakkolisena askeleena, ja tätä käytetään myös pää- ja toissijaisen listan valmistamiseen. Luvan tällaiseen toimintaan antaa pörssin listauselin.

II. Sijoittaminen

Sijoitusrahastolaki säätelee sijoitusrahastojen perustamista ja harjoittamista. Laki sallii kahdenlaisia rahastoja: yleisiä rahastoja sekä julkisena osakeyhtiönä perustettuja rahastoja. Sijoitusrahastot sijoittavat osakerahastoihin, järjestävät voitonjaon osakkeenomistajien välillä ja markkinoivat rahastoaan. Virossa rekisteröitiin vuonna 2013 yksi julkisena osakeyhtiönä perustettu rahasto ja 31 yleistä rahastoa.

Jos rahasto perustetaan julkisena osakeyhtiönä, rahastoyhtiön pitää solmia sopimus rahastonhoitajayrityksen kanssa. Rahastonhoitajayritys perustaan julkisina osakeyhtiöinä. Nämä sijoittavat

omissa nimissään tai hallinnoitujen rahastojen puolesta riippuen siitä, mitä liikesopimuksessa on sovittu. Yhtiön toimipaikan tulee olla Virossa tai vaihtoehtoisesti yhtiön tulisi säilyttää Virossa sivuliike, joka on rekisteröity kaupparekisteriin.

Finanssivalvonta myöntää luvan toimia sijoitusrahastona. Tällaisen luvan ehdot ovat tiukat: ensinnäkin vaaditaan osakkeille vähimmäisarvo ja toiseksi asetetaan vaatimuksia myös johtoryhmälle sekä yhtiön toiminnalle. Hallintoneuvoston jäsenien on täytettävä korkeat henkilökohtaiset vaatimukset, jotka koskevat heidän pätevyyttä sekä henkilökohtaista sopivuutta toimeen.

III. Eläkerahastot

Eläkerahasto on tietyntyyppinen sijoitusrahasto. Erotus tehdään pakollisen eläkesäästämisen ja lisäeläkesäästämisen välillä. Laki eläkerahastoista sisältää säädökset siitä, millä edellytyksillä ja menettelyllisillä vaatimuksilla rahastoon voi tehdä maksuja. Tallettajat ovat henkilöitä, jotka turvaavat eläkkeensä tukemalla eläkerahastoa, ja saavat näin ylimääräisen tulonlähteen rahastolta jäädessään eläkkeelle.

Maksut pakolliseen eläkerahastoon tehdään valtion eläkekassaan tai vakuutusyhtiön kautta. Lisäeläkesäästäminen on turvattu vapaaehtoisella eläkekassalla tai vapaaehtoisella eläkevakuutuksella. Molemmat ovat yleisiä rahastoja (CCF). Eläkerahastoon voivat sijoittaa luonnolliset henkilöt tai eläkesijoitusyhtiöt. Eläkerahaston yksiköitä ei voi siirtää eteenpäin eikä niille voi asettaa rasiitusta.

Latvian pankki- ja finanssioikeus

A. Viitekehyksen edellytykset

I. Pankkijärjestelmä

Latviassa toimii Latvian keskuspankin lisäksi monta muuta aktiivista latvialaista pankkia, sivukonttoria sekä ulkomaisten luottolaitosten edustustoimistoa. Yleisesti ottaen useimmat Latvian pankeista ovat yleispankkeja.

Latvian keskuspankki (Latvijas Banka, www.bank.lv) sijaitsee Riiassa. Sen tehtävänä on määrittää ja toteuttaa rahapolitiikkaa tavoitteenaan pysyttää hintavakaus. Määrittämällä linjausehdot vähimmäisvarantojen määrille, avoimille markkinoille ja muille linjauksille Latvian pankki vaikuttaa taloudelliseen järjestelmään ja antaa ja valvoo päätöksiä ja määräyksiä, jotka palvelevat tätä tarkoitusta.

Keskuspankki tukee Finanssivalvontaa (Finanšu un kapitāla tirgus komisija, www.fktk.lv) pankkien valvonnassa sekä toimittaa analyyttisiä raportteja. Pankin neuvosto koostuu kahdeksasta jäsenestä, jotka parlamentti nimittää kuuden vuoden toimikaudelle. Neuvosto on riippumaton tehtävissään.

II. Pankkien valvonta

Finanssivalvonta (FKTK) valvoo luottolaitosten ja edustustoimistojen perustamista ja johtamista sekä vakuutusyhtiöiden sekä muiden markkinoilla olevien osallistujien toimintaa, ja se julkaisee analyysejä sen valvonnan alaisena olevista markkinoista. FKTK:lla on monenlaisia oikeuksia saada tietoa ja suorittaa tarkastuksia sekä se voi asettaa turvaamistoimenpiteitä, jos markkinoiden osapuolet eivät pitäydy velvollisuuksissaan.

Lupa pankkitoimintaan saadaan, kun lakisääteiset vaatimukset on täytetty. Näihin kuuluvat vaatimus riittävästä pääomasta, joka on pienimmillään 5 miljoonaa euroa, sekä johdon luotettavuudesta. Sama pätee ulkomaisiin luottolaitoksiin, joilla on sivukonttori Latviassa. Ulkomaisen luottolaitoksen pitää myös todistaa, että se on toiminut luottolaitoksena ainakin kolme vuotta. Tämä ei päde luottolaitokseen, jonka kotipaikka on WTO:n jäsenmaa. Luottolaitokset

voidaan rekisteröidä ainoastaan osakeyhtiöinä (akciju sabiedriba).

Edustustoimistot eivät saa harjoittaa liiketoimintaa. Latvian keskuspankki myöntää luvan valuutan vaihtoon, jos sitä harjoittaa muu kuin luottolaitos. Luottolaitokset, joiden kotipaikka on EU:n tai ETA:n jäsenmaassa voivat perustaa yrityksen ilman Latviasta saatua lupaa. FKTK:lle on tehtävä ilmoitus sekä jätettävä kaikki tarvittavat asiakirjat ja tiedot lain mukaisesti. Näissä tapauksissa valvonnan suorittaa emäyhtiön kotimaan valvova elin.

B. Tilit ja rahoitustapahtumat

I. Tilit

Avatakseen tilin tulevan tilin omistajan tulee täyttää kaikki tunnistautumisen muodollisuudet. Luottoyhtiöiden kanssa tehdyt sopimukset sisältävät vakioehdot, jotka voivat vaihdella eri luottolaitosten välillä.

Talletuksien katsotaan olevan lainoja. Käytännössä pankkitili voidaan avata säästötilinä, talletustilinä, käyttötilinä ja luottokorttitilinä sekä sulkutilinä. Valuutan voi valita mielensä mukaan. Toistaiseksi voimassaolevan talletustilin sulkeminen on yleensä mahdollista antamalla siitä etukäteen ilmoituksen, paitsi jos on sovittu toisin. Jos epäilyttäviä rahansiirtoja ilmaantuu, tulee pankin estää tili ja tehdä ilmoitus rahanpesua estävälle taholle.

II. Rahoitustapahtumat

Luottolaitoksen tiedonantovelvollisuudesta rahansiirroissa sekä lähettävän ja vastaanottavan laitoksen velvollisuuksista säännellään laissa rahansiirroista, johon on implementoitu EU:n direktiivi 97/5/EC rahansiirroista. Lisäksi velvollisuus ilmoittaa epäilyttävistä siirroista rahanpesusta vastuussa olevalle valtion laitokselle tapahtuu lain rahanpesusta ja terrorismin rahoittamisen estämisestä mukaisesti. Käytännössä verkkopankkimaksut ovat tärkeitä kirjoitettujen maksuohjeiden ja pankkikorttimaksujen ohella. Maksut šekillä ovat käytännössä merkityksettömiä.

Latvian pankki järjestää maksusopimuslainsäädännön mukaisesti maksusopimukset, jotka tehdään muulla kuin käteisellä, käyttämällä pankkienvälistä

sopimusjärjestelmää: elektronista selvitysjärjestelmää, joka automatisoituna käsittelee vain elektronisia asiakirjoja, käytetään vähittäispankkitoiminnan liiketoimien selvittämiseen, kun taas karkeaa selvitysjärjestelmää käytetään suurissa pankkienvälisissä rahansiirroissa, avoimien markkinoiden rahansiirroissa sekä muissa rahansiirroissa, jotka Latvian pankki käsittelee. Vähimmäisvaatimukset sähköiselle maksujärjestelmälle on asetettu Latvian pankin suositusten mukaisesti.

Luottolaitosten lisäksi maksupalveluita voivat tarjota e-rahallaitokset, postipalveluiden tuottajat sekä EU:n, Latvian ja muitten maitten keskuspankit sekä muut valtion laitokset.

Maksulaitos on kaupallinen oikeushenkilö, jolla on erillinen lupa osallistua rahansiirtoihin, ja sitä valvoo Finanssivalvonta. Maksulaitos voidaan perustaa rajavastuuyhtiönä, ja, riippuen sen maksupalvelulajista, pääoman tulee vähimmillään olla 20 000 euroa.

C. Luotot ja vakuudet

I. Luottomuodot

Lainan katsotaan olevan pätevä, kun lainasumman ovat hyväksyneet kummatkin osapuolet ja se on siirretty lainaajalle vastuulla maksaa se takaisin. Lainasopimuksen alaisena lainaaja on velvoitettu antamaan lainan ja lainaaja on velvoitettu maksamaan sama summa takaisin.

Luottolaitosten lainat sisältävät erityisiä vaatimuksia: luottosopimuksen tulee olla kirjallinen, siinä tulee olla selitys osapuolista, summa sekä luoton tarkoitus, lainan takaisinmaksu ja aikataulu tälle, korko sekä sen laskentamenetelmä, vakuus sekä kaikki muut edellytykset. Korko voidaan asettaa osapuolten sopimuksesta. Jos korosta ei sovita sopimuksella, tulee sen lain mukaisesti olla 6%. Kuitenkin poikkeuksia tähän sääntöön on: siinä tapauksessa, että kyseessä on hyödykkeiden osto tai toimittaminen sekä palvelujen suorittaminen on korko 8% peruskoron lisäksi, kun taas kuluttajasopimuksissa se on 6%. Pohjatasoksi asetettiin alunperin 4% ja se on ollut Latvian pankin muutoksen kohteena jokaisen vuoden 1. tammikuuta ja 1. heinäkuuta ottaen huomioon alennetun hinnan.

Korko julkaistaan virallisessa sanomalehdessä Latvijas Vestnesis.

Tämän hetkinen peruskorko on 01.07.2013 lukien ollut 2,5%. Korko voidaan laskea jäljelle jääneitten korkomaksujen määrästä, joita ei ole tehty ainakaan vuoteen. Jos sopimusta takaisinmaksun eräpäivästä ei ole tehty ja korko on korkeampi kuin laki määrää, velallinen voi lopettaa sopimuksen kolmen kuukauden varoitusajalla. Tätä oikeutta voi käyttää 6 kuukauden kuluessa sopimuksen allekirjoittamisesta.

Kuluttajalainoissa (ts. lainoissa luonnollisille henkilöille, jotka eivät käytä lainaa kaupalliseen toimintaan), jotka annetaan osamaksuina, käteislainoina tai muunlaisina kaupallisina palveluina, vaaditaan lisäedellytyksiä, kuten asiakirjaa siitä, mitä edellytyksiä lainalle on. Jos yksityiskohtia puuttuu korkotasossa tai muissa maksuissa, vain laissa määrättyä korkoa (6%) voi käyttää. Lain mukainen seuraamus muotomääräysten rikkomiselle on sopimuksen mitättömyys. Kuluttajat voivat maksaa lainan takaisin koska vain sekä vetäytyä sopimuksesta.

Leasing tapahtuu luottolaitusten ja leasing-yhtiöiden kautta osapuolten sopimuksilla. Leasing tapahtuu luottolaistosten tai leasing-yhtiöiden kautta osapuolten sopimusten perusteella. Näitä ei yleensä voi lopettaa sopimusaikana. Latvia on UNIDROIT Leasing-sopimuksen jäsenmaa.

Pankit voivat harjoittaa rahoitusleasingia. Lakisääteisen määritelmän mukaan leasing-sopimus velvoittaa liisaajaa hankkimaan tietyn hyödykkeen, jonka kolmas määrää, ja liisaamaan sen kolmannelle maksua vastaan.

II. Vakuudet

Kiinnityksestä tulee pätevä, kun sopimus on rekisteröity asianmukaiseen rekisteriin. Käytännössä tämä tulee tehdä kiinnittäjän ja kyseessä olevan kiinteistön taustatietojen selvityksen yhteydessä. Tämä johtuu siitä, että reistereistä löytyy yhäkin neuvostoaikaisia virheitä, samaan aikaan kun olemassaolevat verovelat voivat olla ongelmana. Kiinnitys on täydentävä väline. Sopimus saatavasta, jonka vakuutena käytetään kiinnitystä, on solmittavissa kiinnityssopimuksena, jossa on lausunto vakuuden tarkoituksesta, ja sen tulee olla

kirjallinen. Jokaisen vaatimuksen, johon vakuus on kiinnitetty, uudistamisen jälkeen tulee se rekisteröidä uudelleen, muuten sitovuus on vain osapuolten välillä eikä ulotu kolmansiin. Kiinnityksen poistamiseen kokonaisuudessaan ei riitä, että kiinnityksen vakuuttama vaatimus ei enää ole olemassa. Tullakseen kolmansia osapuolia kohtaan sitovaksi kiinnityksen poistaminen pitää rekisteröidä. Turvattujen saatavien etusijajärjestys määräytyy rekisteröintiajan mukaan.

Takaus vaatii aina kirjoitettua muotoa. Luottolaitokset voivat vaatia takauksia, jotka ovat notaarin vahvistamia. Takaaja voi käyttää oikeuttaan vaatia velan takaisinmaksua ensin velalliselta, paitsi jos tämä oikeus on yksinomaisesti suljettu pois. Takaus on täydentävä ja maksutapauksessa vaatimus ohjataan takaajalle. Jos takaussopimus tehdään määräaikaisena, takaaja pääsee velvollisuuksistaan, jos vaatimusta ei esitetä sovituksessa ajassa.

Käytännössä tärkein irtaimen esineen pantti on yrityskiinnitys eli rekisteröity panttioikeus irtaimille todellisille varoille ja oikeuksille, mutta vain yleisenä sääntönä, jos varat ja oikeudet omistaa kaupallinen toimija, kun on tiettyjä odotuksia toisia varoja kohtaan. Yrityskiinnitys perustetaan rekisteröimällä se yrityskiinnitysrekisteriin, jonka lisäksi notaarin pitää allekirjoittaa ja hyväksyä se. Varojen rasitus ja esineiden yhteenkokoaminen ovat mahdollisia.

Yrityskiinnityksen rekisteröiminen varoille, jotka vaativat erikseen rekisteröimistä (kuten autot ja lentokoneet), tulee rekisteröidä myös asianmukaiseen rekisteriin. Jos kyseessä on useita panttioikeuksia, etusijajärjestys määräytyy rekisteröintiaikojen mukaan. Ei ole mahdollista pantata siviilioikeudellisten panttaussäännösten mukaisesti varoja, jotka voivat olla yrityskiinnityksen alaisia. Suoja yrityskiinnityssopimuksen rikkomuksia vastaan voidaan vain poikkeuksellisissa tilanteissa kyseenalaistaa, koska tieto rekisterissä on sitovaa kolmansia osapuolia kohtaan. Suoja ei ole ehdoton, sillä yrityskiinnityksen alaiset oikeudet loppuvat siihen, kun varat ostaa vilpittömässä mielessä toimiva kolmas osapuoli. Käytännössä pelkästään poikkeuksellisissa tapauksissa voi kolmas osapuoli luottaa vilpittömään mieleen, koska tieto yrityskiinnityksen rekisteröinnistä on helposti saatavilla internetistä. Pantattuja varoja voi myydä pelkästään panttaajan kirjallisella suostumuksella.

Pantattujen varojen myynti tapahtuu huutokaupalla tai tavallisella myynnillä, jos tästä on tarkasti sovittu yrityskiinnityssopimuksessa.

Hallintapanttiin tärkeys on rajoitettu käytännön soveltuvuuden takaiskujen vuoksi. Näitä ovat se, että vaaditaan esineen hallinnan siirtymistä sekä sitä, ettei lailla ole pystytty täysin selkeyttämään pantin perustamiseen liittyviä seikkoja, varsinkin panttioikeuden perustamista pelkällä hallinnan siirrolla kolmannelle henkilölle (velkojalle). Käytännön merkitystä ei ole myöskään käyttö- ja tuotto-oikeudella panttiin, jota voi käyttää irtaimien esineitten lisäksi kiinteistöjen kanssa ja tapauksissa, joissa velkoja on oikeutettu hyötyyn, joka saadaan pantatun esineen käytöstä.

Omistuksenpidätysehto pantin avulla on mahdollinen, vaikkakin harvoin luottolaitoksissa käytännössä käytetty – sen on korvannut yrityskiinnitys. Suojan taso valtuutetulla ja yrityspanttina varatun, määrätyn kiinteistön suhteesta kiinnitykseen ei ole täysin selvillä.

Rahoitusvakuuslaki sääntelee rahoitusvakuuden rekisteröintiä ja pätevyyttä suosien rahoituslaitoksia ja julkisia toimijoita, perusvakuutena poikkeuksena kuitenkin käteinen. Direktiivin 2002/47 EC rahoitusvakuuksista mukaisesti laki vaatii, ettei rekisteröinnille ja vakuuden pätevyydelle ole lisäedellytyksiä.

D. Pääomamarkkinaoikeus

I. Arvopaperioikeus

Arvopaperimarkkinalaki sääntelee pörssiä sekä arvopapereitten siirtoa. Riikan pörssi (www.rfb.lv) on osa NA-SDAQ OMX Baltian arvopaperimarkkinoitten allianssia, NA-SDAQ OMX Group Inc:in ollessa suurin pörssiyhtiö maailmalla.

Ehdot liikkeelle laskemiselle, rekisteröimiselle sekä kaupankäynnille arvopapereilla säännellään laissa rahoitusvälinemarkkinoista, joka määrää yhdessä muitten säännösten kanssa myös osallistuvien osapuolten velvollisuuksista. Laki rahoitusvälinemarkkinoista implementoi voimassa olevaa yhteisöoikeutta rahoitus- ja pääomamarkkinoilla, sääntelee pääomamarkkinoitten transaktioita sekä

markkinaosapuolien ja liiketoimien valvontaa, sekä asettaa säännöt harkitsevalle käyttäytymiselle ja sijoittajien suojelulle. Investointiyhtyritysten yhtenäisen passin toteutuksella, johon kuuluu yhtenäinen lupa-asiakirja, toisen jäsenmaan luvan haltija voi tarjota sijoituspalveluita Latviassa. Liiketoimien sovittelun, vakuuksien hallussapiton ja hallinnoimisen hoitaa central depositary tai Latvian pankki. Finanssivalvonta valvoo arvopaperien kauppaa. Arvopaperivälittäjä voi aloittaa tehtävänsä vain Finanssivalvonnan luvalla.

II. Sijoittaminen

Latviassa sijoitusmarkkinoilla voivat toimia sijoitushoitajayritykset tai vaihtoehtoiset sijoitushoitajayritykset, joita sääntelee laki sijoitushoitajayrityksistä tai laki vaihtoehtoisista sijoitusrahastoista ja niiden johtajista. Rahoitusvälinelaki ja laki sijoitusyhtiöistä asettavat standardit ja sääntelevät toimintaa ja kollektiivisijoitushankkeita, kun taas laki vaihtoehtoisista sijoitusrahastoista ja niiden johtajista käsittelee vaihtoehtoisia sijoitusrahastoja kuten yksityistä pääomaa, kiinteistöjä sekä muita rahastoja, jotka eivät kuulu kollektiivisijoitushankkeen käsitteen alle.

Molemmantyyppiset sijoitushoitajayritykset tulee rekisteröidä Finanssivalvontaan, joka myös valvoo niitä.

Vaihtoehtoinen sijoitusrahasto voidaan perustaa omaisuuden kokonaissummana, kommandiitti-yhtiönä tai osakeyhtiönä. Se voidaan järjestää avoimeksi tai suljetuksi rahastoksi ja se tulee rekisteröidä Finanssivalvontaan. Alarahastojen perustaminen jokaiselle rahastolle on sallittua.

III. Eläkerahastot

Yksityiset eläkerahastot ovat sijoitustilejä, joiden ainoa tarkoitus on vapaaehtoisesti sijoittaa varoja, joita rahaston jäsenet tai toiset henkilöt tarjoavat näitten jäsenien puolesta, ja jonka tarkoituksena on turvata lisäeläke valtion eläkerahastojen tarjoaman eläkkeen lisäksi. Laki yksityisistä eläkerahastoista sääntelee yksityisiä eläkerahastoja asettamalla standardit ja vaatimukset rahaston hallinnoimiselle. Yksityiset eläkerahastot voivat olla avoimia tai suljettuja sisältäen yhden tai useamman eläkesuunnitelman. Jokainen eläkesuunnitelma tulee rekisteröidä Finanssivalvontaan.

Työnantaja voi perustaa suljetun rahaston sopimuksella kollektiivisesta eläkerahastojäsenyydestä. Avoimen rahaston voi perustaa EU:n pankkitoimintaluvan omaava pankki, tai EU:ssa luvan saanut henkivakuutusyhtiö. Yksityiset eläkevakuutusrahastot ovat Finanssivalvonnan valvonnan alaisia. Vain luvansaanut luottolaitos, henkivakuutusyhtiö, sijoitusvälitysyhtiö sekä rahastonhoitajayritys voi hallinnoida eläkesuunnitelmia. Eläkerahaston säästöt voidaan tallettaa lisensioituun luottolaitokseen tai sijoitusvälitysyhtiöön.

Liettuan pankki- ja finanssioikeus

A. Viitekehyksen edellytykset

I. Pankkijärjestelmä

Järjestelmä koostuu Liettuan keskuspankista, yleispankeista, luottolaitoksista, maksulaitoksista sekä muista kaupallisten markkinoitten osallistujista.

Liettuan keskuspankki (Lietuvos bankas, www.lb.lt) on riippumaton toimissaan. Liettuan liityttyä Euroopan unioniin pankista tuli osa Euroopan keskuspankkijärjestelmää. Pääsääntöisesti se valvoo kaupallisia instituutioita, myöntää lupia kaupallisten palveluiden tuottamiseen, tutkii kuluttajien ja kaupallisten markkinoitten osallistujien välisiä kiistoja sekä antaa suosituksia, miten kyseessä oleva kiista tulisi ratkaista. Liettuassa on siirrytty euroon 1.1.2015. Liettuan pankki valvoo myös vakuutus- ja rahoitusvälinemarkkinoita.

EU:n tai ETA:n jäsenvaltioissa luvan saaneet pankit voivat tarjota rahoituspalveluita Liettuassa ilman sivukonttorin perustamista. Erikoistuneet pankit voidaan perustaa myös sähköisiä rahansiirtoja ja rahoitusvälineiden liikkeellelaskemista tai hankkimista varten. Suurin osa ei-käteissopimuksista (sekä liteillä ja euroilla) menee Liettuan pankin maksujärjestelmien läpi. Huomattava osa ihmisistä käyttää yleispankkien ja luottolaitosten palveluita. Liettuan pankki valvoo näitä luottolaitoksia antamalla toimintalupia, valvomalla niitten taloudellista tilannetta sekä toimintariskejä, ryhtyy tarvittaviin toimiin, jotta nämä riskit pysyisivät hyväksyttävällä tasolla sekä valmistavaa ja julkaisee pankkialan tarkistuksia.

II. Pankkien valvonta

Rahoituslaitoksilla, mukaan lukien pankeilla, on velvollisuus antaa tietoja, sekä myös muita velvollisuuksia Liettuan pankkia kohtaan, joka voi lain mukaan määrätä sanktioita, jos niitä rikotaan.

Keskuspankki hyväksyy tietyn pankin perustan. Liettuassa pankki pitää rekisteröidä oikeushenkilörekisteriin (www.re-gistrucentras.lt). Rekisteröimisen jälkeen keskuspankki antaa luvan toiminnalle, ts. antaa pankille luvan tarjota luvanvaraisia rahoituspalveluita (siis ottaa vastaan talletuksia), jos seuraavat edellytykset täyttyvät: vähimmäispääoma (5 miljoonaa euroa yleispankeilla sekä erityispankeilla), lain noudattaminen toiminnassa sekä toimitusjohtajan luotettavuus. Laki pankeista sisältää myös erityisiä ehtoja pankkien, sivukonttorien ja ulkomaisten pankkien edustustoimistojen perustamisesta sekä pankkien johtamisesta, pankin pääomasta, toiminnan riskeistä, velvollisuudesta kunnioittaa asiakkaan etua, rahoituslaitosten ryhmittymän vakaalla pohjalla olevasta valvonnasta, tilityksistä, pankkien valvontatarkastuksista, sulkemisesta sekä maksukyvyttömyysmenetelmistä.

B. Tilit ja rahoitustapahtumat

I. Tilit

Sopimus pankkitilistä määrittää pankin tarjoamat palvelut sekä tilinomistajan maksuvelvollisuudet. Kun sopimusta solmitaan, tilinomistajan tulee paljastaa kaikki asiaankuuluvat henkilökohtaiset tiedot pankille, johon kuuluu henkilökohtainen tunnistautumisen. Siviililaki sisältää yksityiskohtaiset säännökset sopimusosapuolten oikeuksista ja velvollisuuksista. Tilityypille ja valittavalle valutalle ei ole asetettu rajoitteita. Pankin talletussopimuksen tulee olla kirjallinen, jotta se olisi pätevä. Lisäksi lukuisat säännökset kattavat pankkitalletukset itsessään. Jos talletus ei ole riittävä kattamaan kaikkia vaatimuksia, saatavat tyydytetään lain mukaisessa järjestyksessä. Tilitiedot on yleisesti suojattu pankkisalaisuudella, joka jatkuu toistaiseksi. Pankkisalaisuuden alaista tietoa voi antaa vain lainmukaisissa tilanteissa asiakkaalle henkilökohtaisesti, asiakkaan kirjallisten ohjeiden mukaisesti, joista käy ilmi kenelle ja mitä tietoa tulee antaa, valtion laitoksille siinä määrin, kuin se on pankin intressien mukaista tai jos se

on rahanpesulain mukainen velvollisuus. Pankin tulee siis ilmoittaa tarvittavat tiedot valvovalle viranomaiselle taistelussa rahanpesua vastaan. Kun pankkisalaisuutta rikotaan, pankki asetetaan vastuuseen.

II. Rahoitustapahtumat

Maksuista annetusta laista löytyy tärkeimmät määräykset rahoitustapahtumista, joissa säännellään maksujärjestelmää, rahoitusvälineitä sekä oikeudellista suhdetta osapuolten välillä.

Ulkomaista valuttaa voidaan käyttää vain maksuliikenteessä, jossa ei käytetä käteistä, ja osapuolten suostumuksesta. Poikkeuksena on euro, jota voidaan käyttää käteismaksuissa. Šekit ovat vain pienessä roolissa rahansiirroissa. Ei ole olemassa lain asettamia rajoituksia rahansiirroissa. Kuitenkin, jos käteismaksu ylittää 15 000 euroa, tulee pankin tehdä ilmoitus rahanpesua valvovalle viranomaiselle. LITA-RLS-maksusysteemin, jonka tarjoaa ja jota valvoo Liettuan pankki, tarkoituksena on helpottaa vastavuoroista maksutapahtumien kirjanpitoa, arvopapereiden käsittelyä sekä lopullisten yksittäisten maksujen toimeenpanoa. Näiden maksujärjestelmien jäseniä ovat investointipankit, luottolaitokset sekä muut lainmukaisen luvan saaneet elimet. 29. tammikuuta 2007 lähtien LITAS-MMS hallinnoi paikallisten yksittäisten maksujen toteutusta, ja sitä johtaa Liettuan pankki. Arvopapereiden jakelua sekä kirjanpitojärjestelmiä johtaa arvopaperirekisteri. Näitten järjestelmien kautta arvopaperisiirtojen kirjanpito voidaan suorittaa reaaliajassa tai kiinteisiin aikoihin.

C. Luotot ja vakuudet

I. Luottomuodot

Siviilioikeus asettaa säännöt, jotka koskevat lainoja, luottoa sekä hyödykkeiden tarjoamista luotolla ja osamaksuja. Laina määrittellään tarvittavien varojen antamisena toisen omistukseen velvollisuudella maksaa nämä takaisin korkoineen. Luottosopimuksen pankin ja asiakkaan välillä tulee olla kirjallinen, muuten se ei ole pätevä.

Luoton koron määrä sekä koron maksumenettely määrätään osapuolien sopimuksessa. Jos osapuolet eivät ole sopineet mitään koron määrästä, lasketaan

se sen paikkakunnan liikepankkien keskimääräisen korkotason mukaan, jossa lainaaja asuu tai missä tämän yritys sijaitsee lainasopimuksen syntymisen hetkellä. Jos takaisinmaksu myöhästyy, pankki voi, jos ei muuta ole sovittu, nostaa lisäkorkoa 5% p.a., tai 6% p.a. jos kyseessä on kauppias. Toistaiseksi voimassa olevat lainat voi päättää 30 päivää ennen yksipuolisella ilmoituksella, jos muusta ei ole sovittu.

Kulutusluotosta, ts. kaupallinen luotonanto kaikilla tavoilla, osamaksusopimuksista sekä leasingista sovelletaan muodollisia lisätiedonantovaatimuksia. Velkojan tulee antaa tietoja velalliselle sekä ojentaa tälle kirjallinen kopio sopimuksesta. Jos muodollisia edellytyksiä ei noudateta, velallinen voi päättää sopimuksen ilman koronmaksua kirjallisella ilmoituksella 30 päivää etukäteen. Jos kyseessä on koroton luotto, velallinen voi maksaa luoton takaisin milloin tahansa, paitsi jos muuta on sovittu. Velkoja voi päättää sopimuksen antamalla ainakin kaksi viikkoa ennen kirjallisen ilmoituksen, jos takaisinmaksusta on vähintään 10% luoton summasta kuukauden myöhässä tai maksuja on enemmän kuin kolme peräkkäistä kuukautta myöhässä. Jos kyseessä on toisiinsa linkittyneet sopimukset, velallinen voi kieltäytyä luottosopimuksen täyttämisestä, jos siihen on aihetta linkitettyjen sopimusten perusteella hänen edukseen.

Pankit voivat harjoittaa finance-leasingia. Yleisen määritelmän mukaan leasing-sopimus velvoittaa liisaajan ostamaan kolmannen määräämän hyödykkeen ja liisaavan tämän kolmannelle maksua vastaan kaupalliseen tarkoitukseen sillä ehdolla, että esine päätyy kolmannen omistukseen, kun maksut on täytetty (paitsi jos toisin sovitaan). Nämä säännöt soveltuvat myös, kun liisaaja on liisatun esineen omistaja. Lain mukaan kuka tahansa voi olla esineen vastaanottaja, kun taas liisaajan tulee olla pankki tai vastaava kaupallinen oikeushenkilö. Mahdollisia liisaushyödykkeitä voivat olla kaikki ei-kulutusesineet, paitsi maa- ja luonnonvarat.

II. Vakuudet

Tärkein vakuusmuoto on kiinnitys. Kiinnityksen olemassaolo on riippuvainen turvatun vaatimuksen olemassaolosta. Kiinnitettäviä esineitä ovat kiinteistöt, lentokoneet, laivat sekä yritykset, kuten myös irtaimet esineet, kun ne kiinnitetään kiinteän esineen kanssa.

Kiinnityksen säännellyt lajit ovat:

- Tavallinen (yksi esine on kiinnitetty turvaamaan saatava);
- Yleinen (monta esinettä on kiinnitetty samanaikaisesti);
- Vieras (kiinnitetyn esineen edunsaaja ei ole sen omistaja);
- Summan yläraja (saatavan yläraja on asetettu obligaatioissa);
- Yhdistetty (yksi kiinnitys esineisiin, jotka kuuluvat useammalle omistajalle);
- Ehdollinen (kiinnitys on ehdollinen tietyille tilanteelle);
- Korporatiivinen (oikeushenkilön kiinnitys).

Kiinnitys syntyy osapuolten sopimuksella, jonka notaari julkisesti varmentaa. Uuden sääntelyn tuloksena kiinnitykselle ei ole erityistä ankaraa muotovaatimusta. Tällä hetkellä kiinnityssopimuksen tarvitsee sisältää vain tietyt asiaankuuluvat tiedot velkojasta, velallisesta, vakuudesta, omistajasta (jos muu kuin velallinen) sekä veloitteesta. Kiinnitys on voimassa osapuolten välillä siitä hetkestä lähtien, kun notaari on varmentanut sopimuksen. Sopimus on voimassa myös kolmansiin nähden vasta sitten, kun se on rekisteröity kiinnitysrekisteriin (www.hipotekosistaiga.lt), johon on yleisölle avoin pääsy.

Panttioikeus voidaan perustaa luovuttamalla pantattava esine pantinsaajalle tai rekisteröimällä esine kiinnityspanttina. Rekisteröintiä varten tulee notaarin varmentama versio panttisopimuksesta jättää kiinnitysrekisteriin. Panttiesine voi olla olemassaoleva esine, joka on irtainta, tulevaa omaisuutta tai kiertävä osakemäärää. Viimeiselle näistä omistuksenpidätys loppuu myyntiin ja uudesta osakemäärästä tulee automaattisesti panttinalaista omaisuutta oston yhteydessä. Ulosotto tapahtuu osapuolten sopimuksesta tai huutokaupalla.

On olemassa kolme eri rekisterijärjestelmää. Inventoinnit, omaisuuksien suhteet sekä yleiset rasitukset on kirjattu julkiseen kiinteistörekisteriin (http://www.registrucentras.lt/ntr/index_en.php). Kiinnitykset ja pantit rekisteröidään kiinnitysrekisteriin. Kolmas rekisteri perustettiin takavarikoimisien rekisteröimistä varten. Nämä rekisteröidään kiinteistöjen takavarikoimisrekisteriin. Kiinnitykset, pantit (kun ne ovat kiinni kiinteistöissä tai yrityksissä) ja kiinteistön takavarikoinnit tulee

rekisteröimisen jälkeen ilmoittaa ja rekisteröidä vielä kiinteistörekisteriin. Rekisteröinti kiinnitysrekisteriin on tehokas kolmansia vastaan julkisen tiedoksi antamisen periaatteen mukaisesti. Kiinnityksen/panttin ulosmittaus tapahtuu pakollisen huutokaupan tai hallinnon pakkokeinojen kautta.

Erityisiä säännöksiä on olemassa rahoitusvakuuksista, jotka löytyvät laissa rahoitusvakuusjärjestelyistä. Tämä laki soveltuu turvattuihin liiketoimiin osapuolten välillä tietyssä kategoriassa, joita ovat luottolaitokset, julkiset toimijat sekä muut alaiset. Rahoitusvakuudet voivat olla käteistä tai rahoitusvälineitä. Kahdentyyppiset rahoitusvakuusjärjestelyt ovat mahdollisia: vakuudelliset liiketoimet, joilla siirretään tietty oikeus, jotta tarjotaan vakuutta merkittäväälle velalle; tähän kuuluu myös liiketoimet eläkevakuuksissa sekä turvatut rahansiirrot, joilla on rahavaroja, jotka jäävät velallisen haltuun. Jälkimmäisessä tapauksessa sovelletaan pantteja koskevia siviilioikeuden säännöksiä.

Rahoitusvakuusjärjestelyjä ja vaatimisoikeutta voidaan myös käyttää vakuutena. Siviilioikeus sääntelee vaatimisoikeuden siirtoa, kun taas rahoitusvakuusjärjestelyjä säännellään laissa rahoitusvakuusjärjestelyistä.

Takaus on vielä yksi menetelmä turvata veloitteiden toteutus. Takaus on sopimus, jossa takaaja sitoo itsensä vastuuseen toisen henkilön velkojaa kohtaan vastikkeettomasti tai korvaamaan velvollisuuden, jos toinen henkilö epäonnistuu sen täyttämässä kokonaan tai osittain. Takaus voi syntyä sopimuksella, lain mukaan tai tuomioistuimen päätöksellä. Se voi olla vakuutena olemassaoleville sekä tuleville velvoitteille niin kauan kuin ne ovat täsmällisesti laadittuja. Takaussopimuksen tulee olla kirjallinen ja se voi olla velkojan ja takaajan välinen tai takaajan, velkojan ja velallisen välinen. Jos kirjoitetun muodon vaatimusta ei noudateta, on sopimus tehoton. Kun velkoja haluaa ulosmitata velalliselta saatavansa, takaaja voi määrätä, mikä velallisen omaisuudesta tulee ulosmittauksen kohteeksi, paitsi jos muusta on sovittu. Kun velkoja on saanut osansa, takaaja astuu velkojan asemaan ja on oikeutettu saamaan kaikki kustannukset korvatuksi lopulliselta velalliselta. Takaussopimuksella voi olla tarkka määräaika, mutta se voi olla sidottu myös kyseessä olevaan veloitteeseen.

Pankkitakaus on luottolaitoksen kanssa tehty sopimus, jolla se sitoutuu maksamaan tietyn summan velkojan sitä vaatiessa. Pankkitakauksen tulee olla kirjallinen ja sen pitää olla peruuttamaton, paitsi jos muusta sovitaan. Sitä ei voida myöskään siirtää toiselle.

Factoring-sopimuksella rahoitusyhtiö ostaa asiakkaaltaan tämän myyntilaskut. Toimeksiantoon voidaan liittää myös myyntireskontra. Vain pankki tai yhtiö, jolla on lupa factoring-toimintaan, voi toimia kolmantena osapuolena. Factoring on osa taloudellisia palveluita.

III. Ulosotto

Irtisanottujen luottosopimusten selvittämisessä Liettuan pankit seuraavat yleensä tiettyä standardisoitua menettelytapaa. Standardisoiminen on korkeampaa kulutusluottojen kuin talousluottojen kohdalla, koska jälkeisemmät tarjoavat yleensä paremman suojan. Luotot, jotka ovat jollain tavalla epäilyttäviä, siirretään pankin erityiselle osastolle (ts. erityiset varat-osastolle). Osasto päättää sopimuksen, jos annettu varoitus on epäonnistunut. Selvitystilaa seuraaviin vaiheisiin kuuluu yleensä seuraavat toimenpiteet: luottovakuuksien uudelleenarviointi, luottosopimuksen uudelleenjärjestäminen, jos sen jatkaminen vaikuttaa kannattavalta, vakuuksien realisointi, vaatimusten toimeenpano, aluillepano ja osallistuminen velallisen konkurssimenettelyyn tai selvitystilaan. Isompien pankkien viimeaikainen suuntaus on ollut ulkoistaa nämä osastot.

Liettuassa luottolaitosten vaatimukset vanhenevat kymmenessä vuodessa.

Laki henkilökohtaisesta konkurssista otettiin käyttöön vasta hiljattain Liettuassa. Yritysten maksukyvyttömyyttä sääntelee kaksi eri lakia: Yritysten konkurssilaki sekä laki yritysten saneerauksesta. Yrityksen saneerausta käytetään usein väärin voittaakseen aikaa, sillä konkurssimenettely ei ole mahdollista niin kauan kuin saneerausmenettely on käynnissä. Tuomioistuimet usein kieltäytyvät panemasta maksukyvyttömyysmenettelyä aluille, koska yrityksen omaisuus on liian pieni kattamaan menettelyn kuluja ja velkojat eivät halua lisätä puuttuvia varoja konkurssipesään. Niinpä monessa tapauksessa ei ole järjestettyä selvitystä maksukyvyttömille yrityksille. Insolvenssimenettelyssä vaatimukset tyydytetään

niitten etusijajärjestyksen mukaan. Turvaamattomien vaatimusten velkojat ovat järjestyksessä viimeisiä, mistä johtuu, että tavalliset velkojat eivät saa mitään takaisin. Luottosaatavat tulisi siis vakuuttaa aikaisessa vaiheessa.

D. Pääomamarkkinaoikeus

I. Arvopaperioikeus

Pääsy ja osallistuminen arvopapeiden kauppaan ja kaupallisten välineitten vaihtoon Liettuan säännellyillä markkinoilla Vilnan pörssissä (<http://www.lt.omxgroup.com>) on säännelty laissa rahoitusvälineiden markkinoista. Se sääntelee myös sijoituspalveluiden tarjontaa, säänneltyjen markkinoiden kauppaa, markkinoiden hyväksikäyttämiskieltoa, rahoitusvälineiden esittämistä sekä arvopaperirekisteriä, markkinoiden valvontaa ja vastuuta lain rikkomisesta. Luottolaitokset sekä muut, jotka täyttävät tietyt kriteerit, voivat olla Vilnan pörssin jäseniä. Kolme eri listaa arvopapereille ovat vaihdon kohteena pörssissä, ja kaikille on eri asteiset lupavaatimukset. Listat eroavat myös arvopaperien lajin mukaan. Tilien selvitys tapahtuu arvopaperirekisterissä, joka perustaa ja hallinnoi arvopaperitilejä. Arvopaperimarkkinalaki sisältää säännöksiä arvopapereiden julkisista tarjouksista, yritysesteistä, liikkeellelaskijan tiedonannosta, valtaussäännöistä, valvonnasta sekä rikkomuksien vastuusta. Liettuan pankin taloudellisten palveluiden ja markkinoiden valvontaosasto valvoo arvopapereiden vaihtoa sekä rahoitusvälineiden markkinoita. Entiteetin, joka haluaa laskea liikkeelle arvopapereita, tulee luonnostella yritysosite, paitsi jos se täyttää erivapauden velvollisuudelle julkaista tällainen esite.

Ulkomaisen liikkeellelaskijan tulee kohdata korkeammat vaatimukset kuin kotimaisen, jotta se saisi listata arvopaperinsa Liettuassa. Liikkeellelaskijoiden, joiden kotipaikka on EU:n jäsenmaassa, arvopapereiden yritysesteen pitää sertifioida EU-kohdemaan vastaava viranomaisen. EU:n ulkopuolelta tulevat liikkeellelaskijat voivat laskea liikkeelle arvopapereita Liettuassa, jos he täyttävät edellytykset, joihin kuuluu yritysesteen luonnosteleminen noudattaen IOSCO:n asettamia tiedonantovelvollisuutta koskevia standardeja ja liittäen tiedot, jotka vastaavat arvopaperimarkkinalain mukaan vaadittuja tietoja.

II. Sijoittaminen

Laki kollektiivisista sijoitusrahastoista sääntelee Liettuassa sijoitustoimintaa harjoittavien yritysten perustamista. Se sääntelee yhteisten sijoitusrahastojen sekä rahastonhoitajayritysten toimintaa sekä niiden valvontaa. Vain asianmukaisella luvalla voi toimia rahastonhoitajayrityksenä. Vain rajavastuuyhtiö voi hakea lupaa. Rahastonhoitajayritys voi hoitaa sijoitusrahastoja ja sijoitusyhtiöitä kuten myös tuottaa muita palveluita, joihin on saanut luvan, kuten esimerkiksi hoitaa asiakkaitten portfolioita, neuvoa sijoittamista rahoitusvälineisiin. Laki erottelee viisi erityyppistä erityistä yhteistä sijoitusrahastoa: osakerahastot; sijoitusasunnot; yksityisen pääoman yhteiset sijoitusrahastot; rahastojen rahastot; muut yhteiset sijoitusrahastot.

III. Eläkerahastot

Pakollisten ja vapaaehtoisten eläkkeiden välillä on selvä ero. Eläkerahastoja vapaaehtoiselle säästämislle ja rahan investoimiselle kohdellaan ja valvotaan kaupallisten markkinoitten osallistujana. Laki vapaaehtoisesta eläkekerryttämisestä sääntelee eläkerahastojen toimintaa. Eläkerahastojen tulee pitää monialaista sijoitusportfoliota. Vapaaehtoiset eläkerahastot ovat yhteisomistettuja yksilöiden välillä, jotka laittavat rahaa niihin, ja eläkerahastonhoitajayritys valtuutetaan hallinnoimaan rahastoa. Jokaisen eläkerahaston sijoitusstrategialle sekä muille asiaankuuluville kysymyksille on annettu suuntaviivat niitä koskevissa yksittäisissä säännöissä.

bnt yhteystiedot

Viro

bnt attorneys-at-law Advokaadibüroo OÜ
Tatari 6,
EE-10116 Tallinna
Puhelin: +372 667 62 40
Fax: +372 667 62 41
info.ee@bnt.eu

yhteysenkilö:

Aet Bergmann

Latvia

bnt Klauberg Krauklis ZAB
Alberta iela 13
LV-1010 Riika
Puhelin: +371 6777 05 04
Fax: +371 6777 05 27
info.lv@bnt.eu

yhteysenkilö:

Girts Osis

Theis Klauberg

Liettua

bnt Heemann Klauberg Krauklis APB
Suurlähetystö
Kalinausko 24, 4. kerros
LT-03107 Vilna
Puhelin: +370 5 212 16 27
Fax: +370 5 212 16 30
info.lt@bnt.eu

yhteysenkilö:

Karolina Grityte

Frank Heemann

